

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta (varhaiskasvatuksen tasa-arvosuunnittelu) (HE 177/2022 vp)

Miessakit ry kiittää eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa lausuntopyynnöstä. Hallituksen esityksessä esitetään, että tasa-arvolain mukainen tasa-arvosuunnittelovelvoite ulotettaisiin varhaiskasvatukseen.

Miessakit ry ei kannata hallituksen esitystä. Ajateltu hyvinvointivaikutus on saavutettavissa taloudellisemmin ja varhaiskasvatustoiminnan toteuttamisen kuormittavuutta lisäämättä.

Ihmisillä on tärkeä olla mahdollisimman yhdenvertaiset mahdollisuudet kasvaa, elää ja tulla arvostetuiksi erityispiirteistään kuten esimerkiksi sukupuolestaan tai sen ilmaisusta riippumatta. Toistemme peruskunnioittamisen tukeminen osana varhaiskasvatusta on arvokasta. Lakisääteinen, varhaiskasvatusta velvoittava tasa-arvosuunnittelu on kuitenkin keinona ylimitoitettu ja ristiriitainen.

Hallituksen esityksessä lain muuttaminen on perusteltu ensisijaisesti tasa-arvopoliittisista lähtökohdista. Perusteluissa on jätetty arvioimatta riittävän laaja-alaisesti muutoksen hyvinvointivaikutuksia. Hyvinvoinnin lisääntyminen tulisi kuitenkin olla kaiken tasa-arvopoliittisen säädännän lopullinen tavoite. Lakimuutoksen hyvinvointivaikutukset ovat epäselviä esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilökunnan jaksamisen ja siten lasten hyvinvoinnin osalta. Pohtimatta on myös, miksi sosiaalinen ja psyykinen pahoinvointi lisääntyy, vaikka tilastollinen tasa-arvo on nykytoimin yhä paremmin saavutettu. Tasa-arvovelvoitetta ei tulisi ulottaa varhaiskasvatukseen ennen nykyistä parempaa ymmärrystä sen hyvinvointivaikutuksista.

Varhaiskasvatus on monelta osin jo nykyään kovin säänneltyä ja henkilökunnan työajasta merkittävä osa kuluu erilaisista lakisääteisistä velvoitteista huolehtimiseen. Alalla esiintyy kasvavaa uupumusta primääriyön ulkopuolisten velvoitteiden toteuttamisen ja niihin liittyvien epämielikkyykokemusten takia. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tulisi voida keskittyä mahdollisimman täysimääräisesti lasten hoitoon ja tukemiseen, eli olemiseen lasten kanssa. Tämän primääritehtävän vaaliminen ja rauhoittaminen lisää työssä jaksamista ja työn mielekkyyttä. Tämä taas näkyy positiivisina vaikutuksina lasten hyvinvoinnissa. Lisäksi lapsilta ei tule lakisääteisesti edellyttää osallistumista tasa-arvosuunnitelman laatimiseen, kuten esityksessä esitetään. Ei, vaikka tämä toteutettaisiin lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen. Se ei ole lasten tehtävä – lapset tarvitsevat kasvurauhaa. Lapsia koskeva huomio kohdasta 5 b § on siten tärkeä poistaa, sillä kun aikuinen velvoitetaan tarjoamaan osallistumismahdollisuutta lapselle, kääntyy se veloitteeksi lapselle olla asiaan suhteessa.

Lakimuutosta perustellaan sillä, että tasa-arvosuunnittelovelvoite lisää sukupuolitietoista työtettä ja kiinnittää huomiota sukupuolistereotyypioiden tuomiin haittoihin. Sukupuolitietoisuus ja sen hyödyntäminen kasvatustyössä on lähtökohtaisesti hyvä asia. Lakimuutosperusteluiden mukainen, vain tasa-arvopoliittisesti arvotettu sukupuolitietoisuus on kuitenkin turhan ohutta ja politisoitunutta. Siihen perustuva työote ei siksi tue toivotulla tavalla yhdenvertaisuuden vaalimista. Sen sijaan tavoitellut vaikutukset on mahdollista saavuttaa kehittämällä kasvatustalouden peruskoulutuksen sukupuolitietoisuuteen liittyviä osia. Tarvittava, nykyistä kattavammin toteutettu sukupuolitietoinen koulutus on Suomessa vasta kehittymässä. Koulutukseen tulisi kuulua myös sukupuolierityiset opinnot, jotta sukupuolelle tyypilliset asiat osattaisi arvostavasti ja asianmukaisesti huomioida.

Tasa-arvoperustainen sukupuolietietoisuus ei ole kyennyt vaikuttamaan esimerkiksi poikien ja nuorten miesten kasvaviin haasteisiin kouluttautumisessa ja koulumenestyksessä. Niiden syntyperustaan voitaisi puuttua ennaltaehkäisevästi jo varhaiskasvatuksen osana. Ennaltaehkäisevät elementit on löydettävissä hyvinvointiperustaisesta, sukupuolierityisestä osaamisesta. Myöskään hallituksen esityksen perusteluissa ei nosteta esille poikien tyttöihin verrattuna huonompaa ennustetta koulutuksen ja syrjäytymisen suhteen. Hallituksen esityksen perusteluja onkin täydennettävä tältä osin. Tämä edesauttaa olennaisesti siinä, että asia tulee huomioiduksi alan peruskoulutuksen sisältöjen kehittämisessä ja siten osana varhaiskasvatusta.

Sukupuolelle ominaiset piirteet pitävät sisällään sekä positiivisia että negatiivisia asioita. Lain perusteluissa ne mielletään vain haitallisina stereotyyppioina, joista tulisi poisoppia. Positiivisten puolien huomioiminen on myös tärkeätä, ja ne kuuluisi nostaa vastaavalla tavalla esille lain perusteluissa. Näin ne tulisi käsiteltyä osana yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyvien eri tekijöiden omaksumista. Ihmisille on tärkeätä kuulua joukkoon muun muassa sukupuolen perusteella; se luo turvallista kiinnittymispintaa, jota kohti tuntuu mielekkäältä mennä. Sukupuolelle ominaisten piirteiden kategorinen kritisoiminen luokin hämmennystä ja turvattomuutta, jonka vaikutukset näkyvät nykyajan kasvaneina mielenterveys- ja irrallisuusongelmina. On toki varsin tärkeätä, että huolehditaan myös muun muassa erilaisuuksien ja vähemmistöjen tukemisesta ja arvostamisesta, eli ihmisyyden koko kirjon kunnioittamisesta. Sukupuolille ominaisten hyvien puolien vaaliminen ja ihmisten yksilöllisten piirteiden arvostaminen on mahdollista toteuttaa rinnakkain.

Esitettyä lakimuutosta ei tule toteuttaa, koska varhaiskasvatukseen ei tule lisätä primääriyötä ristiriitaisesti kuormittavia rakenteita, eikä tasa-arvo-osaaminen ole vielä riittävän kattavaa, jotta se tukisi juurtuvasti ihmisten hyvinvointia. Tässä vaiheessa on olennaisinta keskittyä sukupuolietietoisuutta vahvistavan peruskoulutuksen syventämiseen (tähän liittyvää, olemassa olevaa osaamista tulisi Suomessa hyödyntää nykyistä paremmin). Tällainen koulutus tukisi varhaiskasvatuksen henkilökuntaa sekä yksilöllisen ihmisyyden vaalimisessa että sukupuolelle tyypillisten haasteiden ennaltaehkäisyssä. Haluttu vaikutus saataisi näin aikaiseksi merkittävästi lakimuutosesityksessä kuvailtuja taloudellisia vaikutuksia pienemmällä panostuksella ja varhaiskasvatuksen vähemmällä kuormittamisella.

Helsingissä 11.10.2022

Miessakit ry

Lisätietoja

Tomi Timperi | toiminnanjohtaja | +358 50 588 1687 | tomi.timperi@miessakit.fi

